

کاربرد فناوری آموزشی

الیه ابراهیمیان
کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی

اشاره

تلفیق شیوهای است که در آن بخش‌های وابسته به هم در یک کل بزرگ‌تر مرتبط شوند، یا رابطه متوازن با یکدیگر برقرار کنند (مهرمحمدی، ۱۳۹۱). سازماندهی برنامه‌های درسی به شیوه تلفیقی، زمینه لازم را برای دستیابی دانش‌آموزان به وحدت و یکپارچگی در تجربه‌های یادگیری فراهم می‌آورد و موجب یادگیری معنادار می‌شود. واژه‌ای که معمولاً برای تلفیق مورد استفاده قرار می‌گیرد «integrated» است. کلیدواژه‌ها: یادگیری تلفیقی، روش‌های تدریس، دوره ابتدایی، انواع تلفیق

تدریس چگونه تلفیقی می‌شود؟

روش‌های تلفیق در دوره ابتدایی

برنامه
آموزش تلفیقی
محیطی پراکنجه،
پرنشاط و فعال را برای
فرایند یاددهی و
یادگیری فراهم
می‌کند

مقدمه

تدریس با رویکرد تلفیقی، یعنی درهم آمیختن موضوعات درس یا همان حوزه‌های محتوایی مواد درسی در یک یا چند پایه، در رویکرد تلفیقی، ترکیبی از موضوعات درسی وجود دارد، نه یک ماده خاص درسی برای یک پایه در یک جلسه آموزشی. مبنای تصمیم‌گیری درخصوص شیوه تدریس تلفیقی در دوره ابتدایی متفاوت است و به دو طریق انجام می‌شود:

نوع اول

الف) تلفیق چند موضوع از چند درس در یک پایه؛
ب) تلفیق چند موضوع از چند درس در چند پایه.

نوع دوم

الف) تلفیق مهارت محور؛
ب) تلفیق محتوا محور.
در ادامه هر یک را شرح می‌دهیم.

نوع اول

الف) تلفیق چند موضوع از چند درس در یک پایه

منظور از این روش آن است که تا حد امکان بین چند ماده درسی پیوند زده شود تا آن موضوع یا مفهوم مشترک آموزش داده شود. یعنی در صورت وجود وجه اشتراک، موضوعات موجود در مواد گوناگون درسی در یک جلسه آموزشی با هم ترکیب شوند (میکائیلو و واحدی، ۱۳۹۵)؛ مانند قرآن، ریاضی، علوم تجربی و اجتماعی در یک پروژه و از بین بردن مرز بین مواد درسی.

ب) تلفیق چند موضوع از چند درس در چند پایه

از آنجا که دانش‌آموزان چندپایه در یک کلاس و به شکل آمیخته و ترکیبی در کنار یکدیگر درس می‌خوانند و با معلمی واحد روبه‌رو هستند، برنامه درسی تلفیقی همخوانی بسیار خوبی با این نوع کلاس‌ها دارد، زیرا اتفاقاً شرایط و موقعیت لازم و مطلوب را برای ایجاد زمینه‌های یادگیری عمیق و مادام‌العمر دانش‌آموزان فراهم می‌کند. کلاس چندپایه با برنامه و رویکرد تلفیقی نزدیکی خوبی دارد، چون شیوه تلفیقی به تدریس و یادگیری یادگیرندگان، کل‌نگرانه می‌اندیشد (متین‌فر و کیان، ۱۳۹۷).

سؤال است. هنر پرسشگری نقش بسیار مهمی در ایجاد ارتباط دارد. سؤال کردن باعث مسئله‌شناسی می‌شود. همچنین بر اساس موقعیتی که فرد در آن قرار دارد، به او کمک می‌کند موضوعی که درباره آن بحث می‌کند، شفاف‌تر شود (محمدی، ۱۳۹۶)

تلفیق محتوای محور

در تلفیق محتوای محور قصد بر این است که بین چند ماده درسی (به‌طور مثال زبان آموزی، علوم تجربی، ریاضی و هنر) یا همان حوزه محتوایی پیوند شکل گیرد. تلفیق محتوای محور به شکستن مرز محتوایی بین درس‌ها تأکید دارد. در این روش، ارتباط برقرار کردن بین محتوای مواد درسی، اصل بسیار مهمی است.

در این رویکرد، تمامی آموزش‌ها بر پایه پیش‌دانسته‌های دانش‌آموزان استوار است و معلم برای مفاهیم جدید باید پلی ارتباطی میان دانسته‌های قبلی و مطالب جدید برقرار کند. تلفیق محتوای محور به شکل‌های گوناگون صورت می‌گیرد. به نظر می‌رسد یک شکل از آن‌ها، یعنی تلفیق «بین‌رشته‌ای» در چند پایه به‌خوبی صورت می‌گیرد و قابل استفاده است.

جمع‌بندی

واژه تلفیق به معنای درهم‌آمیختن حوزه‌های محتوایی است که در نظام‌های سنتی به‌طور جداگانه و مجزا از یکدیگر در برنامه درسی گنجانده شده‌اند. با اینکه درخصوص تلفیق در حوزه آموزش دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد، اما اغلب صاحبان نظر به برخی از اصلی‌ترین خصوصیات استفاده از این رویکرد، از جمله برقراری ارتباط بین موضوعات اصلی، فرایند یادگیری و رابطه آن با تجربه‌ها و نیازهای دانش‌آموزان اشاره می‌کنند و با آن موافق هستند. در سند تحول بنیادین نیز لزوم استفاده از برنامه‌های درسی تلفیقی به‌صراحت بیان شده است.

تلفیق محتوا در درس‌های چندپایه می‌تواند در زمان آموزش یک مفهوم، بین دانش‌آموزان پایه‌های گوناگون کاملاً ارتباط برقرار کند. این نوع از تلفیق، علاوه بر اینکه سطح آموزش را بالا می‌برد، کمبود وقت آموزشی در کلاس چندپایه را نیز جبران می‌کند و تجربه‌های متفاوتی به دانش‌آموزان می‌دهد.

نوع دوم

تلفیق مهارت محور

طرح تکالیف مهارت‌محور با هدف پرهیز از حافظه‌محوری، افزایش نشاط و شوق یادگیری، توسعه یادگیری مادام‌العمر و کاهش استرس مخرب ناشی از تکالیف سنتی، کاهش وزن کیف دانش‌آموزان و تقویت مهارت‌های زندگی در دانش‌آموزان است. در این طرح حذف مشق شب وجود ندارد، بلکه تکالیف مهارتی جایگزین تکالیف سنتی می‌شوند. با اجرای این طرح، در واقع بخشی از فعالیت‌های یادگیری به‌صورت تمرینی در جهت آموزش و یادگیری مهارت‌های اساسی مانند خواندن، نوشتن، حساب‌کردن، مشاهده‌کردن، سخن‌گفتن و گوش‌دادن در کلاس درس، در تعامل و مشارکت معلم و دانش‌آموزان، انجام می‌شود. معلم در زمان رسمی کلاس پس از آموزش و شناسایی دشواری‌های یادگیری دانش‌آموزان، تکالیفی را برای تثبیت و تعمیق یادگیری تعیین می‌کند و مهارت‌های موردنیاز محیط واقعی زندگی در خارج از کلاس درس در قالب تکالیف مهارت‌محور ارائه می‌شود که معلم با خلاقیت خویش فعالیت‌های عملی متعدد و متنوعی را با توجه به ویژگی و شرایط و اقتضات دانش‌آموزان طراحی می‌کند. در این نوع از تلفیق، هدف آموزش در مواد درسی گوناگون، تقویت مهارت‌های فرایندی است از قبیل:

تحلیل: توانایی تجسم، بیان، فهمیدن یا حل مسائل ساده یا پیچیده با اتخاذ تصمیم‌های معقول بر مبنای اطلاعات موجود. این مهارت‌ها شامل استفاده از تفکر منطقی برای شکستن مسائل پیچیده به اجزای کوچک‌تر آن است.

تفکر انتقادی: داشتن تفکر فعالانه در برخورد با مسائل و موقعیت‌های زندگی و توانایی استفاده مطلوب از هوش و دانسته‌های خود. همچنین، بررسی مسائل از زوایای گوناگون و تحلیل مناسب موقعیت‌ها.

ارتباطات: منظور از ارتباطات هرگونه تعاملی است که انسان‌ها برقرار می‌کنند؛ مانند تبادل افکار، نظریات، احساسات و حقایق.

استدلال: استدلال یک اصطلاح فنی در منطق است، به معنی دلیل آوردن، مشاجره‌کردن، سروکله زدن و گفت‌وگو کردن.

پرسشگری: معنی پرسشگری، نقدکردن و پاسخ‌خواستن برای

منابع

۱. متین‌فر، نرگس. کیان، مرجان. (۱۳۹۷). مروری بر روش‌های تدریس دوره ابتدایی مبتنی بر برنامه‌های درسی تلفیقی هنر. اولین کنفرانس ملی یافته‌های نوین حوزه یاددهی یادگیری. دانشگاه فرهنگیان. استان هرمزگان.
۲. محمدی، سوسن (۱۳۹۶). بررسی روش تلفیقی در کلاس‌های چندپایه ابتدایی و تأثیر آن بر یادگیری دانش‌آموزان و تدریس معلمان. هشتمین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی و علوم اجتماعی. دانشگاه تهران.
۳. مهرمحمدی، محمود (۱۳۹۶). برنامه درسی: نظرگاه‌ها، رویکردها، چشم‌اندازها. به نشر. مشهد.
۴. میکائیلو، غلامحسین؛ واحدی، شهرام (۱۳۹۵). رویکرد تلفیقی به برنامه درسی. مجله علمی رویکردهای پژوهشی در علوم اجتماعی. نسخه بهار. شماره ۱: ۱-۲۰.